

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çocuk Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Teklifi ve gerekçesi ilişikte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederiz. 15.04.2022

Hüseyin KAÇMAZ
HDP Şırnak Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Esas Komisyon	Anayasa
Tarih: 18 Nisan 2022	Esas No: 2/4400

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BSK.LİĞİ
15 Nisan 2022
Numara:

GEÇERLİ
15 Nisan 2022
1001629

GENEL GEREKÇE

Birleşmiş Milletler tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ardından her yıl 20 Kasım tarihi, Dünya Çocuk Hakları Günü olarak kabul edilmektedir. Ancak ne var ki Türkiye'de çocukluk haklarından mahrum pek çok çocuk yaşlarından büyük sorunlara maruz kalmaktadır.

Çocukların mağduriyeti pek çok mesele ile gündeme gelmiş olsa da önleyici tedbirlerin alınmadığı ve çocukların geleceklerinin ellerinden alındığı pek çok hadiseye tanıklık etmekteyiz. 2020 yılının başlarında yapılan TÜİK'in 'Çocuk İşgücü Araştırması'na göre, Türkiye'de 5-17 yaş grubundaki çocuk sayısı 16 milyon 457 bin olarak tahmin edilmiş, bu yaş aralığında çalışan çocuk sayısının ise 720 bin olduğu ifade edilmiştir. Diğer yandan sendikalar ve çocuklara özgü çalışan sivil kurumların aktarımları ise çalışan çocuk sayısının 2 milyon civarında olduğunu göstermektedir. Kuşkusuz kayıt dışı çalışma, göçmen çocukların ucuz iş gücü olarak çalıştırılması, iş cinayetlerinde yaşamını yitiren çocuk sayısı ile eğitim istatistikleri göz önüne alındığında çalışan çocuk sayısının 2 milyonun da üzerinde olduğu rahatlıkla ifade edilebilir. TÜİK'in resmi açıklamalarına göre dahi beş yaşında çocuk işçinin varlığı, Türkiye'de çocukların bulunduğu ağır tablonun izahıdır. Elbette bu kadar çok sayıda çocuğun çalışması aynı zamanda, bu kadar çocuğun eğitime devam etmediğinin de göstergesidir. Her ne kadar TÜİK, %67 oranında çalışan çocuğun eğitimlerine devam ettiğini vurgulasa da, bu düzeyde eğitime katılımın bir faydasının olmayacağı da açıktır. Bir diğer husus da TÜİK tarafından ifade edilen rakamların pandemi öncesine ait olmasıdır. Pandemi koşullarında artan yoksulluk, okulların kapalı olması, ülkenin içinde bulunduğu ağır ekonomik kriz gibi etkenlerin en çok çocukları etkilediği bilinmektedir.

Çocukların maruz kaldığı tek sorun ne yazık ki çalışma koşulları değil, beraberinde cinsel istismar, şiddet gibi en ağır hak ihlallerinin öznesi olmalarıdır. Geçtiğimiz yıllarda İstanbul ve Antalya'da çok sayıda hamile çocuğun hastane kayıtlarından gizlendiğine dair bilgilerin sonradan ortaya çıkmış olması, çocukların baş etmek zorunda kaldığı başka bir gerçeği de gözler önüne sermiştir. Pandemi ile gündeme gelen zorunlu evde kalma durumlarının istismarı artırdığına dair bulgular mevcuttur. İstismar ile birlikte çocuklar şiddetin de öznesi durumundadırlar. Ancak kendilerini ifade edebilecekleri enstrümanlardan yoksun olmaları, bu vahim tablonun görünmez kılınmasına yol açmaktadır. Fakat aslolan, seslerini duyuramayan çocukların sesi olmak ve üstün yararlarını korumaktır.

Çocukların sorunlarını görünmez kılmak adına sorunların gizlenmesine dönük atılan adımlar, sorumlu idarenin, yöneticilerin çocuklar için koruyucu tedbirleri almaktan ve sorumluluklarını yerine getirmekten oldukça uzak bir yerde durduğunun göstergesidir. Çocuklara yönelik istismar vakalarının giderek artması, çocukların sağlıklı gelişimi açısından son derece önemli bir uygulama olan karma eğitim uygulamalarına son verilmeye çalışılması, küçük yaşta evliliklerin önünü açan yasal düzenlemeler vb gibi pek çok adım, Türkiye'de çocuk haklarının bizzat iktidar tarafından yok sayıldığının ifadesidir.

Yine Adalet Bakanlığı'nın güncel olmayan verilerine göre 3 bin 13 çocuk cezaevinde tutuklu ve hükümlü durumunda olup anneleri ile birlikte cezaevinde kalmak zorunda olan 0-6 yaş aralığındaki çocuk sayısının toplumda yarattığı yaralar da ayrı bir yerde durmaktadır. Çocuk tutukluluğunun kaldırılması ve çocukların eğitimlerine dönük programlar oluşturulması çocukların toplumla bağlarının koparılmaması adına elzemdir. Ancak ne var ki, Türkiye'de çocuk tutukluluğunun da ötesinde bebekler, anneleri cezaevinde olduğu için cezaevi şartlarında mamasız, gıdasız, oyuncaksız, çimensiz, gökyüzünü dahi görmeden büyümeye zorlanmaktadırlar.

Sadece çocukların maruz kaldığı bir takım temel sorunları sıralamış olsak da Türkiye'de binlerce çocuğun açlıkla yoksullukla mücadele ettiği, evsiz sokaklarda son derece zor koşullarda yaşam mücadelesi verdiği bilinmektedir. Çocukların bedenlerine yönelik istismar vakaları ile eğitim ve yaşam hakkı başta olmak üzere Türkiye'de çocukların en temel haklarının tehdit altında olduğu açıktır.

Yine kayıp çocuklar vakası, mülteci çocukların yaşadıkları trajediler, anne-babası cezaevinde olup yaşamını akrabalarının hayatlarına göre biçimlendirmek zorunda kalan çocuklar ülkenin yakıcı meselelerindendir. Çocuk işçi sayısındaki artış, iş cinayetlerinde yaşamını yitiren çocukların maruz kaldıkları yaşam hakkı ihlali, çocukların hiçbir manada güvence altında olmadıklarının açık göstergesidir.

Kuşkusuz yöneticiler ve yetkililer tarafından, kolluğun orantısız güç kullanması sonucu yahut zırhlı araç çarpması yahut da mühimmat patlaması sonucu yaşamını yitiren çocuk vakalarının münferit hadiseler şeklinde ele alınması da önemli bir ihlal başlığı olarak karşımızda durmaktadır. Üstelik bu ölümlere sebebiyet veren kolluğun, çoklukla mahkemelerce beraat kararı verilerek cezasızlıkla ödüllendirilmesi, bu ölümleri toplumda meşru zemine taşıma saikin de göstergesidir. Bu türden ölüm vakalarındaki artışın, toplumda yarattığı kırılma ve çocukların kendilerini güvende hissetmedikleri olgusu ile birlikte değerlendirilmesi elzemdir. Çocukların en tabii hakkı yaşam hakkı olup, bu hakkın dahi görmezden gelindiği bir toplumda çocukların kendi geleceklerini tehlike altında görerek büyüdükleri bir ortamın ne denli sağlıklı olduğu açıktır.

İzah etmiş olduğumuz çerçevede; çocukların çocukluktan gelen tüm haklarının koruma altına alınması, bu konudaki çalışmaların çok boyutlu bir şekilde yürütülmesi için halk egemenliğinin tezahürü olan bu parlamento çatısı altında Çocuk Komisyonu kurulması gerekli ve acildir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Birleşmiş Milletler tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ardından her yıl 20 Kasım tarihi, Dünya Çocuk Hakları Günü olarak kabul edilmektedir. 9 Aralık 1994 tarihli ve 4058 sayılı TBMM Uygun Bulma Kanunu uyarınca taraf olmuş ve anılan Sözleşme **Türkiye** açısından onay belgelerinin BM Sekretaryası'na tevdi edilmesini müteakip 4 Mayıs 1995 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Çocukların doğuştan gelen haklarının sağlanması ve hak ihlallerinin önüne geçilmesi adına parlamentoda yürütülecek olan çalışmaların, toplumda oluşturacağı farkındalık büyük önemde olup bu kapsamda meclis bünyesinde bir komisyon teşkil edilmesi elzemdir.

MADDE 2- Çocuk hakları üzerine çalışacak olan Komisyonun, çocuk haklarının içerdiği hassasiyetten ötürü tüm siyasi partilerin eşit temsili ile oluşturulması ve çalışma esaslarını bu çerçevede belirlemesi amacı ile işbu hüküm düzenlenmiştir.

MADDE 3- Komisyonun görevleri; çocukların çocukluktan gelen tüm haklarının uygulanıp uygulanmadığını tespit etmek, çocuk haklarının uygulanması için çalışmalar yürütmek, bu hakların kullanımı önündeki engelleri araştırmak ve hak ihlallerini bütün boyutları ile araştırarak, aydınlatılmasını sağlamak olarak belirlenmiştir.

MADDE 4- Çocuk Komisyonunun, görevleri ile ilgili olarak bakanlıklarla genel ve özel bütçeli dairelerden, mahalli idarelerden, barolardan, muhtarlıklardan, üniversitelerden, okullardan, diğer kamu kurum ve kuruluşlarından, özel kuruluşlardan bilgi istemek, buralarda izne tabi olmaksızın inceleme yapmak, ilgilileri veya gerek duyduğu şahısları çağırarak bilgi almak şeklinde yetkilendirilmeleri amaçlanmıştır.

MADDE 5- Komisyonun çalışma yöntemleri ve yetkileri, Genel Kurulda raporların görüşülmesi ve komisyonda çalışacak olanların yapacakları görevlere göre alacakları ücret ve ödemeler de bu madde kapsamında değerlendirilmiştir.

MADDE 6- Çocuk Komisyonunun çalışmalarında, bu Kanunda düzenleme olmayan hallerde Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü hükümlerinin uygulanacağı belirlenmiştir.

MADDE 7- Yürürlük maddesidir.

MADDE 8- Yürütme maddesidir.

ÇOCUK KOMİSYONUNUN KURULMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

Amaç ve Kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı çocukların doğuştan gelen haklarının korunması başta olmak üzere, mevcut çocuk hakları ihlallerini tüm boyutları ile araştırmak, incelemek ve bu konularda yapılan/yapılacak başvuruları incelemek üzere; Türkiye Büyük Millet Meclisinde, Çocuk Komisyonunun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Komisyonun Kuruluşu

MADDE 2- (1) Üye sayısı Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca belirlenecek Çocuk Hakları Komisyonunda; siyasi parti grupları ile bağımsız milletvekilleri temsil edilir. Komisyonda siyasi parti grupları eşit oranda, bağımsız milletvekilleri ise en az iki üye ile temsil edilir.

(2) Komisyon Başkanlık Divanı; Komisyonun kendi arasında seçeceği bir başkan, yeterli sayıda başkanvekilleri, bir sözcü ve bir katipten oluşur. Bu seçim, üye tamsayısının salt çoğunluğuyla toplanan Komisyonun, toplantıya katılanlarının salt çoğunluğunun gizli oyuyla yapılır. Her siyasi parti grubunun Başkanlık Divanında temsili sağlanır.

(3) Komisyonda; ülke genelinde en az bir ilde örgütlü olan ve çocuk hakları alanında çalışmalarda bulunan sivil toplum kuruluşları temsilcileri, barolar, akademisyenler ve uzmanlar arasından her siyasi parti grubunun eşit sayıda önereceği kişi görevlendirilir.

Komisyonun Görevleri

MADDE 3- (1) Çocuk Komisyonun görevleri şunlardır:

a) Çocukların çocukluktan gelen tüm haklarının uygulanıp uygulanmadığını tespit etmek, çocuk haklarının uygulanması için çalışmalar yürütmek, bu hakların kullanımı önündeki engelleri araştırmak ve hak ihlallerini bütün boyutları ile araştırarak, aydınlatılmasını sağlamak.

b) Mağdurların ve faillerin başvurularını incelemek.

c) Komisyonun rolü ve yetkisi hakkında bilgi veren materyallerin yayınlanmasını ve dağıtımını sağlamak.

d) Çocuk hakları ihlallerinin yaşanmasını önlemek için mevzuatta yapılması gereken değişiklikleri tespit etmek ve bu amaçla yasal düzenlemeler önermek.

e) Komisyonun yaptığı çalışmalar hakkında doğru, detaylı ve tarafsız bir rapor hazırlamak.

f) Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarının gündemindeki konular hakkında, istem üzerine görüş ve öneri bildirmek.

g) Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarının gündemine gelen kanun tekliflerini inceleyerek çocuk etki değerlendirmesi yapmak, kanun tekliflerinin içeriğinde çocuk haklarını öngörmeyen düzenlemeler olması halinde müdahale ederek, teklif metninin çocuğun üstün yararı ilkesine göre düzenlenmesini sağlamak.

h) Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarının gündemine gelen kanun tekliflerinin komisyon aşamalarında gelen tekliflerin içeriğine göre esas ya da tali komisyon sıfatı ile görev almak ve rapor hazırlamak.

Komisyonun Yetkileri

MADDE 4- (1) Çocuk Komisyonu; görevleri ile ilgili olarak bakanlıklarla genel ve özel bütçeli dairelerden, mahalli idarelerden, barolardan, muhtarlıklardan, üniversitelerden, okullardan, diğer kamu kurum ve kuruluşlarından, özel kuruluşlardan bilgi istemek, buralarda izne tabi olmaksızın inceleme yapmak, ilgilileri veya gerek duyduğu şahısları çağırarak bilgi almak yetkisine sahiptir.

(2) Komisyon görev alanıyla ilgili faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, barolar, okullar, sivil toplum örgütleri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının çalışmalarından yararlanabilir.

(3) Komisyon gerekli gördüğünde uygun bulacağı diğer sivil toplum örgütleri ve çocuk hakları kurumları ile birlikte çalışabilir, uzmanların bilgisine başvurabilir, Ankara dışında da çalışabilir.

Komisyonun Çalışma Usul ve Esasları

MADDE- 5

(1) Komisyon çalışmalarını, üçer aylık periyodlarla rapor halinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar.

(2) Komisyonda siyasi parti gruplarının önerileri üzerine görevlendirilen sivil toplum kuruluşları temsilcileri, akademisyenler ve uzmanlar da; Komisyon raporunun tümüne veya belli kısımlarına çekimserlik veya aykırılık görüşlerini eklemek hakkına sahiptirler.

(3) Komisyon raporları, Genel Kurul gündemine alınır ve en geç kırk beş gün içinde üzerinde genel görüşme açılır.

(4) Komisyon, çalışmaları esnasında veya çalışmalarını tamamladıktan sonra, suç oluştuğuna kanaat getirdiği hallerde inceleme konusunun sorumluları hakkında genel hükümlere göre kovuşturma veya yasal işlem yapılabilmesi için, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı aracılığıyla ilgili mercie bildirimde bulunur.

(5) Komisyon incelemelerini alt komisyonlar kurmak suretiyle de yapabilir.

(6) Komisyon çalışmaları ile ilgili olarak, yurt içi ve yurt dışı görevlendirmelere ait giderler, Komisyon kararı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının onayı ile 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesinden karşılanır. Kamu görevlisi olmayıp kurullarda çalışmalarda bulunanlara aylık (100.000) gösterge rakamı ile memur aylık katsayısı çarpımı suretiyle belirlenecek tutarı geçmeyecek şekilde TBMM Başkanlık Divanınca belirlenecek miktarda ödeme yapılır. Bu tutarları geçmemek üzere toplantı başına huzur hakkı olarak da ödeme yapmaya Başkanlık Divanı yetkilidir.

Uygulanacak İhtüzük

MADDE 6- (1) Çocuk Komisyonunun çalışmalarında, bu Kanunda düzenleme olmayan hallerde Türkiye Büyük Millet Meclisi İhtüzüğü hükümleri uygulanır.

Yürürlük

MADDE 7- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 8- (1) Bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve Cumhurbaşkanı yürütür.